

POJĘCIE „SMART VILLAGE” (UKSW)

Prof. dr hab. Grażyna Szpor
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
ORCID: 0000-0002-3264-9360

"Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030", przyjęta uchwałą Nr 102 Rady Ministrów z 17 września 2019 r. - wydaną na podstawie ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju - wskazuje, że koncepcja „Smart City” i „Smart Villages” stanowi „odpowiedź na potrzebę innowacyjnych rozwiązań w zarządzaniu i funkcjonowaniu obszarów miast/wsi, w oparciu o nowe technologie, wykorzystanie otwartych danych, ale też partycypację społeczną i aktywny czynnik ludzki”. Trafność szybkiego podjęcia przez władze samorządowe prac nad rozwojem inteligentnych wsi w województwie mazowieckim potwierdza rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z 24 czerwca 2021 r. stanowiące o konieczności uwzględnienia w strategiach rozwoju terytorialnego inicjatyw takich jak "Smart Villages". Dla prawidłowego konstruowania i wdrażania strategii potrzebne jest wyjaśnienie tego terminu.

Analiza wykazała, że terminy smart village/villages występują w około 100 aktach prawnych Unii Europejskiej i dokumentach przygotowawczych z lat 2015 – 2021, ale nie mają definicji. Termin smart w tym kontekście obejmuje w szczególności: innowacyjną gospodarkę, większą mobilność, zrównoważoną energię i środowisko, wykwalifikowanych i zaangażowanych obywateli, jakość życia w zakresie kultury, zdrowia, bezpieczeństwa i edukacji oraz skuteczną, przejrzystą i ambitną administrację. W ich osiągnięciu ma pomagać wykorzystanie technologii takich jak sztuczna inteligencja, robotyka, blockchain, internet rzeczy, wysokowydajne systemy obliczeniowe i szybkie łącza szerokopasmowe.

Termin „wieś”, będący elementem analizowanej frazy, ma w prawie polskim definicję w art. 2 p.12 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych. Wieś oznacza jednostkę osadniczą o zwartej lub rozproszonej zabudowie i istniejących funkcjach rolniczych lub związanych z nimi usługowych lub turystycznych nieposiadającą praw miejskich lub statusu miasta.

Europejski Komitet Regionów w 2018 r. zaproponował zastąpienie terminu smart village przez „inteligentne obszary wiejskie” ale w najnowszych aktach pojawiają się oba sformułowania. Ich zakresy w pewnych aspektach się pokrywają, ale termin inteligentny obszar wiejski odnosi się w unijnych dokumentach także do kilku wsi i ewentualnie małych miasteczek - bez ich społeczności [Opinia EKES 2018/C/081/03]. W Polsce podstawą prawną kwalifikacji obszaru jako wiejskiego jest wydane na podstawie ustawy o statystyce publicznej rozporządzenie Rady Ministrów z 15 grudnia 1998 r. stanowiące, że obszary wiejskie obejmują tereny pozostające poza granicami administracyjnymi miast, na które składają się obszary gmin wiejskich i części wiejskie gmin miejsko-wiejskich. Obszary wiejskie to te, których siódmą cyfrą identyfikatora jednostek podziału terytorialnego jest 2 albo 5. Zdalne wyszukiwanie obszarów wiejskich umożliwia elektroniczny rejestr TERYT [<https://eteryt.stat.gov.pl>].

Analiza kontekstowa aktów prawnych z lat 2020 i 2021 wskazuje na rozszerzanie elementów wspólnych koncepcji Smart Village i Smart City. Uzasadnia to poszukiwanie teoretycznego wsparcia w publikacjach dotyczących „smart cities”, które oprócz szans i korzyści wskazują też zagrożenia, potrzebę wzmocnienia ochrony danych osobowych i cyberbezpieczeństwa.

Syntetyzując wyniki badań wielopoziomowej regulacji sformułowano definicję projektującą, według której **„inteligentna wieś” to obszar prawnie kwalifikowany jako wiejski i jego społeczność, których potencjał jest innowacyjnie wykorzystywany przez aktywnych obywateli i właściwe organy publiczne w ramach strategii poprawy społecznych, ekonomicznych i środowiskowych wskaźników rozwoju, m.in. poprzez stosowanie rozwiązań z zakresu nowych technologii, jeżeli korzyści przewyższają zagrożenia, zwłaszcza prywatności i cyberbezpieczeństwa.**

Takie ujęcie jest rekomendowane dla wyznaczania zakresu badań Smart Villages. Taka lub inna nowa definicja prawna mogłaby też ułatwić interpretację przepisów i stosowanie prawa.